

Rejent * rok 16 * nr 4(180)
kwiecień 2006 r.

Recenzja

**Małgorzata Engleit, *Wirtualne walne zgromadzenie. Wpływ Internetu na prawo spółki akcyjnej*,
Warszawa 2005, s. 341**

Książka podejmuje próbę odpowiedzi na pytania, czy i jaki wpływ na strukturę i funkcjonowanie spółki akcyjnej mogą wywierać nowe techniki komunikacji, na ile ich stosowanie jest możliwe już dziś na bazie istniejącego prawa, na ile jest to wizja przyszłości. Już to założenie Autorki jest niezwykle ambitnym zdaniem, skoro jej rozważania odnoszą się do materii obowiązującego prawa spółek, a jednocześnie wybiegają w inne sfery i dziedziny informatyki, technologii i komputeryzacji.

Czy jest możliwe pogodzenie tradycji z nowoczesnością, przyzwyczajęń i wyzwań, starych nawyków i nowej wizji mediów komunikacyjnych? To retoryczne tylko pytania, które jak motto przewijają się przez niniejsze, niezwykle interesujące opracowanie, rekomendowane nie tylko polskim notariuszom, ale wszystkim osobom obsługującym spółki kapitałowe, a także akcjonariuszom, władzom spółek, instytucjom kontroli i nadzoru sądowego. Adresatem tej książki może być każdy, kogo interesuje wizja spółki kapitałowej oparta na komunikacji elektronicznej.

Książka składa się z 6 rozdziałów ułożonych według z góry przewidzianej chronologii i metodologii merytorycznej. Pierwszy rozdział pt. „Spółka akcyjna i jej problemy na początku XXI w.” ukazuje te kwestie, które wiążą się z jej komunikacją i relacjami z akcjonariuszami, nie za-

pominając o rysie historycznym spółki akcyjnej, jej naturze oraz strukturze organizacyjnej, ukształtowanej na podstawie przepisów kodeksu spółek handlowych W drugiej części tego rozdziału Autorka zajmuje się nadzorem korporacyjnym (*corporate governance*), tłumacząc – przy tej okazji – co pojęcie porządku prawnego współcześnie oznacza w doktrynie prawa i literaturze przedmiotu. Podkreśla przy tym aktualność dyskusji o nadzorze korporacyjnym w praktyce stosowania prawa, a także na tle obowiązujących przepisów kodeksu spółek handlowych.

Rozdział II pt. „Walne zgromadzenie – teoria i praktyka” (s. 34-72) jest poświęcony temu organowi spółki akcyjnej na bazie przepisów kodeksu spółek handlowych, doktryny polskiej i zagranicznej, szczególnie niemieckiej. Autorka przypomina, czym jest walne zgromadzenie w strukturze organizacyjnej spółki akcyjnej, jakie są jego kompetencje ustawowe, statutowe, regulaminowe. Omawia zadania walnego zgromadzenia, tryb powoływania członków innych organów oraz rozstrzygania i podejmowania uchwał. Ważne też miejsce zajmuje wskazanie funkcji tego organu spółki akcyjnej, wraz z podkreśleniem jego znaczenia w praktyce spółek handlowych.

W rozdziale III znajduje się omówienie „Internetu w komunikacji spółki z jej akcjonariuszami” (s. 78-107). Już na wstępie Autorka przypomina, czym jest Internet jako nowoczesne medium komunikacyjne, omawia jego pojęcie i rozwój w obrocie informacyjnym, wskazuje na rodzaje usług internetowych, wymienia także cechy Internetu, nie zapominając przy tym o barierach, jakie towarzyszą tej technice komunikacji.

Ważną częścią jest, w moim przekonaniu, ukazanie obszarów zastosowania Internetu w spółkach akcyjnych. Jest to swoista paleta możliwości organizacyjnoprawnych, jaka – zdaniem Autorki – jest do wykorzystania w zakresie organizacji i funkcjonowaniu tego typu spółki. Chodzi tu o usprawnienie komunikacji spółki akcyjnej z akcjonariuszami, ułatwienie i większą przejrzystość w czasie podejmowania uchwał przez organy kolegialne, a wreszcie lepszą komunikację między jej organami.

Autorka dostrzega też możliwość stosowania komunikacji elektronicznej w spółkach publicznych w zakresie publikowania informacji w Internecie przy wprowadzaniu papierów wartościowych do publicznego obrotu, przy internetowych usługach brokerskich, emisji akcji w Inter-

necie i wirtualnej giełdy. Ciekawym uzupełnieniem tych kwestii jest ukazanie możliwości inwestorów w obrocie giełdowym (s. 97- 107).

Treścią rozdziału IV są „Wirtualne formy walnego zgromadzenia w aspekcie *corporate governance*” (s. 115- 152). Ma on charakter strategiczny dla całości pracy, gdyż Autorka omawia w nim szczegółowo zarówno praktyczne zastosowanie nowych mediów w pracach właścielskiego organu spółki akcyjnej, jak i rodzące się w związku z tym wątpliwości natury organizacyjnej i prawnej.

Rozdział ten obejmuje takie kwestie, jak podejmowanie uchwał przez internetowe, wirtualne lub tele-walne zgromadzenie, wykorzystanie Internetu w obradach walnego zgromadzenia w aspekcie nadzoru korporacyjnego, zagrożenia związane ze stosowaniem nowoczesnych technologii, problemy wynikające z wykonywania prawa do informacji i do udziału w dyskusji, a także inne aspekty internetowego walnego zgromadzenia.

Interesującym porównaniem omawianej problematyki na gruncie naszych przepisów kodeksu spółek handlowych i praktyki ich stosowania jest rozdział V pt. „Komunikacja elektroniczna spółki z jej akcjonariuszami w obcych porządkach prawnych” (s. 154-188). Autorka ukazuje, jak te kwestie są ujęte w porządku prawnym Niemiec, Francji i Stanów Zjednoczonych Ameryki, wraz z toczonymi w tych krajach dyskusjami nad wykorzystywaniem nowych mediów przy wykonywaniu praw korporacyjnych przez akcjonariuszy. Sądzę że i ta część będzie ciekawą lekturę dla każdego czytelnika.

Rozdział VI pt. „Prawne aspekty zastosowania Internetu w spółce akcyjnej” na gruncie prawa polskiego to część refleksyjno-wnioskowa. Jest to rodzaj zbilansowania stanu obecnego, możliwości i perspektyw, zwłaszcza od strony rozwiązań prawnych i praktyki ich stosowania.

Autorka wyraźnie zaznacza, że brakuje w tym zakresie odpowiednich regulacji ustawowych, omawia zakres autonomii woli stron w kształtowaniu treści statutu, szczegółowo zajmuje się trybem zwoływania walnego zgromadzenia, a zwłaszcza jego ogłoszeniem, w przypadku akcji imiennych zawiadaniem akcjonariuszy o jego zwołaniu, złożeniem w spółce akcji na okaziciela lub imiennego świadectwa depozytowego i udostępnieniem dokumentów związanych z obradami walnego zgroma-

dzenia. Interesujące są wątki odnoszące się do miejsca walnego zgromadzenia oraz wirtualnego uczestnictwa w nim.

Poważne dyskusje teoretycznoprawne wywołuje transmisja obrad walnego zgromadzenia w Internecie, a zwłaszcza publiczny lub niepubliczny jego charakter. Mogą pojawić się tu sprzeciwy akcjonariuszy wobec transmisji ich wystąpień. Rozliczne wątpliwości budzi kwestia bezpośredniego wykonywania praw korporacyjnych przez Internet oraz łączącym się z tym prawem głosu lub bezpośrednim wykonywaniem prawa do informacji za pomocą komunikacji elektronicznej.

Szczególnie interesująca jest dla notariuszy kwestia konstrukcji pełnomocnictwa dla realizacji internetowego walnego zgromadzenia. W tej sprawie Autorka sięga do kodeksowej koncepcji reprezentacji na walnym zgromadzeniu przez pełnomocnika. Rozważa różne warianty pełnomocników wyznaczonych przez spółkę, zajmuje się również samą formą pełnomocnictwa (s. 261-264). Podobnie ciekawa może być część dotycząca wykonywania prawa głosu przez pełnomocnika (s. 264-269). Pojawiają się tu także inne ważne wątki wykonywania praw korporacyjnych przez pełnomocnika wirtualnego akcjonariusza.

Autorka sygnalizuje w końcowej części pracy inne aspekty dopuszczalności wykorzystywania Internetu w prawie spółki akcyjnej, co rzuca także światło na wielość problemów i tematów, jakie się z tym wiążą.

W zakończeniu książki pojawiają się uwagi *de lege ferenda*. Otóż, zdaniem Autorki, nie ma wątpliwości, że spółka akcyjna mimo swojej tradycyjnej konstrukcji nie oprze się wpływowi nowoczesnych mediów komunikacyjnych, które od połowy lat 90-tych XX w. zmieniają obraz świata, w tym także organizację i funkcjonowanie spółek kapitałowych.

Korzyści związane z wykorzystaniem Internetu są widoczne zwłaszcza w ramach nadzoru korporacyjnego, jest to szczególnie istotne w spółkach publicznych, w których duża ilość akcjonariuszy jest czymś oczywistym i nieuchronnym.

Internet może służyć jako platforma do wykonywania praw korporacyjnych, jest to forum dyskusji i komunikacji między akcjonariuszami, a także między nimi a władzami spółki akcyjnej. Tu sfera możliwości jest ogromna, a obieg informacji związanej z działalnością spółki wymaga zaangażowania się akcjonariuszy w jej życie organizacyjne i prawne. Na gruncie naszego kodeksu spółek handlowych postanowienie statutowe

dopuszczające bezpośrednie głosowanie przez Internet byłoby nieważne, ale przeprowadzenie internetowego walnego zgromadzenia jest możliwe także bez interwencji ustawodawcy, dzięki instytucji pełnomocnictwa. W tym celu spółka musiałaby wyznaczyć osobę(-y), która przyjmowałaby pełnomocnictwa od akcjonariuszy i głosowałaby na zgromadzeniu zgodnie z instrukcjami inwestorów, przesyłanymi przez Internet do czasu zarządzenia głosowania. W ten sam sposób mogłoby odbywać się zgłoszenie do protokołu głosów akcjonariuszy przeciwnych przyjęciu uchwał. Możliwe byłoby też stworzenie akcjonariuszom sposobności do wykonywania przez Internet prawa do informacji.

Jak widać, skala możliwości stosowania Internetu w funkcjonowaniu spółki akcyjnej jest szeroka, oczekuje jednak dodatkowego wsparcie ze strony ustawodawcy, który dostrzega potrzebę przystosowania polskiego prawa spółek do wymogów XXI w.

Lektura recenzowanej książki jest niezwykle pouczająca dla tego czytelnika, który nie boi się dostrzegać nowych możliwości komunikacji elektronicznej w organizacji życia akcjonariuszy i spółki akcyjnej. Jest też do tego odpowiednio przygotowany od strony intelektualnej i elektronicznej.

Autorka obroniła pracę doktorską pod tym samym tytułem na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, jest wykładowcą na Uniwersytecie w Heidelbergu oraz w Szkole Prawa Polskiego na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie, współpracuje z Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej na Uniwersytecie Wrocławskim. Jest autorką kilkunastu publikacji w literaturze naukowej i fachowej.

Jerzy Jacyszyn